

Jaromír John – Příběhy dona Quijota

Kapitola první

CHUDÝ BYL ZEMAN DON QUIJANO, ZATO VŠAK VÁŠNIVÝ ČTENÁŘ
RYTÍŘSKÝCH KNIH, JEŽ SE STALY JEHO OSUDEM

Když se psalo léta Páně tisícího pětistého a několikátého, nebylo už ani ve Španělsku rytířů, kteří by v brnění a v helmicích s vlajícemi péry vyjížděli za dobrodružstvími a byli ochranou vdov a sirotků.

Rytíř – to bylo už jenom označení šlechtického stavu. Také bitvy se dávno nevedly kopím, štítem a mečem, nýbrž střelným prachem a kulemi. Kdepak zůstalo rytířství!

To bychom se musili vrátit do dob před dvěma třemi sty lety, do dob křížáckých válek. Naši páni šlechtici oblékají nyní rezavějící brnění po svých předcích jen tehdy, když se dávají malovat malíři. Jinak se pyšně procházejí v sametových šatech s okružím kolem krku, v nakasaných kalhotách a dlouhých punčochách.

A do boje – rozumí se - posílají placené žoldnéře.

V této naší málo romantické době žil v jednom městečku provincie Mancha ve středním Španělsku zeman, jeden z těch, na jejichž kopí a starý štít sedá prach a kteří mají jenom hubenou herku a rychlého loveckého psa.

Nevedlo se mu dobře.

Jeho týdenní jídelníček opakoval s trapnou přesností v pondělí, úterý, ve středu i ve čtvrtek míchání lusků, zeleniny. Maso pojídal zeman častěji hovězí než dobré skopové. Večer míval studenou sekanou. V sobotu srkal hubenou polévku, posměšně zvanou „zdrčenost“. V pátek nabíral na lžici čočku. Jen v neděli měl nějakého toho ubohého holoubka na přilepšenou.

A tahle strava pohlcovala dobré tři čtvrtiny skrovného výnosu zemanova hospodářstvíčka. Poslední čtvrtina padla za oběť nejnútnejším nákupům. Tak třeba pořízení kusu jemnějšího sukna na kabátec nebo aksamitu na kalhoty. Ve všední den se zeman odíval do hrubého selského šatu.

Jeho domácí lid? Čtyřicetiletá hospodyně, neteř, asi dvacetiletá, a čeledín, který mu osedlával koně a obstarával vinice.

Náš zeman byl ve věku padesáti let, statné postavy, hubeného těla a propadlých tváří.

Stateček byl malý, vesnice zapadlá. Nuda byla společnicí rytířovou. Ta jej právě zavedla do dobrodružství, o kterých budeme vyprávět. Zeman, místo aby se staral o hospodářství, utrácel čas četbou starých i nových rytířských knih.

Jeho dychtivost poznati všechny nejmělejší, namnoze vylhané rytířské kousky ho přivedla k tomu, že měl sice velkou knihovnu rytířských románů, ale o hezkých pár jiter polí méně.

Vstáváje lehaje o jiném nepřemýšlel než o zkazkách o Amadisovi galském, o Palmerinovi anglickém, o zápasech s obry a vlkodlaky, o láskách princezen a císařoven. Podivuje se udatností a vznešené povaze rytířů, litoval, že tyto znamenité mužské vlastnosti jsou v jeho době ve Španělsku na vymření.

Četl a četl. A když nečetl, myslil na to, co četl. Stávalo se, že nevěděl, co se kolem něho děje. (...)

Chytne-li však chudého zemánka rytířský fantaz – nechť mu pomáhají všichni svatí!

Náš hrdina ztratil v dobrodružných knihách kus rozumu. Rozhodl se totiž, že bude své španělské vlasti opět oním poctivým mužem, který brání všude právo, spravedlnost, vyhledává, trestá násilí a bezpráví – slovem – že se stane bludným rytířem, jak o tom vyprávěly jeho knihy.

Po rozhodnutí následoval čin. Z pudy sneseno kopí. Spěšně byla čištěna po předcích zděděná zbroj. S politováním shledal, že ze zrezavělé přílby zbyl jen železný klobouk, bez potřebných součástí.

Rytířská přílba musí mít přece aspoň nánosek nebo pořádné hledí – ke všem kozlům!

I doplnil z lepenky, co chybělo. Byla to napohled pěkná přilba, byť bez famfrnochu. Když do ní ťal mečem, aby ji vyzkoušel, zničil jedinou ranou námahu celého týdne. Vyrobil tedy z papíru helmici novou, dráty vyztuženou. Nepodrobil ji už zkoušce, protože byl spokojen. (...)

Měl tedy hotovou zbroj a musel si opatřit rytířského oře. I šel si prohlédnouti svého koníka, který byl přivázan ve stáji za lýčený provaz u věčně prázdného žlabu. Měl víc chyb než koňský kostlivec, který tahá komediantský vůz. Měl na těle více mozolů, než jest haléřů do pětikoruny.

A pro oči zemánka, chyceného rytířským fantazem, byl to oř krásnější než Bucefallos, na němž Alexandr Veliký vybojovával svá největší vítězství nad Peršany.

Čtyři dny promarnil náš muž přemýšlením, jaké by dal jméno svému koni, který měl nésti na prosedlém hřbetě nejslavnějšího rytíře všech dob. Mnoho hodin prodlel, mnoho jmen vymyslel. Až konečně našel označení, jež ho uspokojovalo: *Rosinante!*

Abyste rozuměli! Toto složené slovo lze rozdělit takto: *Rocin ante* a pak by to po česku znamenalo *Herka dříve* – nyní ovšem v představě rytířstvím posedlého zemana Slavný kůň! Nebo obráceně: *Ante rocin*, a pak to značí asi tolik, že je to kůň první ze všech koní vůbec.

(...)

Zeman si změnil jméno z don Quijano na Don Quijote de la Mancha (protože byl z Manchy), ze selského děvčete, které tajně miluje, si ve své představě udělá paní svých citů a nazve ji Dulcineou z Tobosa a vyrazí hájit spravedlnost. Jedním hostinským se nechá pasovat na rytíře a cestou přizve vesničana Sancho Panzu (česky Sancho Břicháč), aby mu dělal zbrojnoše. Naslibuje mu, že mu za věrné služby pomůže ke království (že získá vlastní ostrov, kde bude vládnout).

Kapitola pátá

DON QUIJOTE NALEZL PANOŠE. PŘÍPRAVY NA CESTU. POTYČKA S VĚTRNÝMI MLÝNY

(...)

A tak za noci – opět se s nikým nerozloučiv – vjel Don Quijote znovu do světa. Tentokrát však vedl s sebou lidstvo v podobě jediného člověka, zbrojnoše Sancha. Stačil jeden člověk, aby si rytíř mohl o sobě myslet, že vede lidstvo za štěstím.

Také aby s ním, rozuměj s lidstvem, mohl rozmlouvat, hlasitě myslet, a konečně aby z jeho úst – hlásné trouby obecného lidského mínění – slyšel chválu nebo hanu svého hrdinství.

Jeli celou noc až do rozbřesku rána. Byli už dost daleko, aby měli blahý pocit, že je z vesnice už nikdo nedohoní. Vždyť i Sancho Panza opustil – jak mu rytíř nakázal – svou ženu a obě děti bez jediného slůvka rozloučení.

Za ranních svitů slunečního kotouče si odpočinuli.

Sotva však vyrazili na další pouť, uviděli skupinu větrných mlýnů, napřahujících jako nestvůrné bytosti svá ramena k nebi.

„Hled“, pravil Don Quijote svému zbrojnoši, „osud řídí naše věci lépe, než jsme sami mohli očekávat! Nevidíš, příteli Sancho, jak se tam objevuje třicet, ba více obrů, se kterými se hned pustím v boj a jejichž majetkem se podle rytířských zákonů obohatíme? Vykonáme velkou službu lidstvu, jestliže vyplníme zlé býlí z tváře země!“

„Jací obři?“ tázal se úzkostlivě Sancho. „Vidím jen větrné mlýny a to, co vám, Milosti, připadá jako ruce, to jsou lopatky, jimiž otáčí vítr!“

„Je vidět, že jsi světa neznalý,“ odvětil Don Quijote. „Já musím lépe vědět, jsou-li to obři, či nejsou. Máš-li strach, klid se a modli se v ústraní za mé vítězství!“

To promluviv, bodl Rocinanta do slabin a s kopím pevně o tělo opřeným se rozehnal proti obrům, kteří začali najednou mávati rameny. Zadul silnější vítr, na který mlynáři již dlouho čekali.

Rytíř volal posměšně na obry, že je přemůže, i kdyby mu rukama sebevíc hrozili. Vzpomínaje na Dulcineu, vrazil své kopí do větrné lopatky prvního mlýna, který se mu namanul. Ale v tom okamžiku se opřel vítr o lopatku tak prudce, že vyzdvihnuv rytíře i s kopím ze sedla, zbraň zlomil a rytíře odhodil daleko do pole.

Sancho Panza se rozběhl, aby pánovi pomohl na nohy. „Pomoz bůh! Neříkal jsem Vaší Milosti, abyste si dobře všiml, co děláte? Neříkal jsem vám, že to jsou větrné mlýny, na něž jste se obořil“?

„Mlč, příteli Sancho,“ opáčil rytíř, ohmatávající své pohmožděné údy, „vím jistojistě, že to jsou obři. Ale – vlastně také ty máš pravdu. Můj nepřítel čaroděj Freston, který mi ukradl knihy i s komnatou, proměnil obry v mlýny, aby mě připravil o slávu vítězství. Ne -! Nic nezmohou jeho čary proti mému meči! Věz, Sancho,“ dodal, pohnutě rytíř, „obři mohou sice člověka připravit o kopí, rozdrtit údy – nikdy však jeho lidské srdce, jež jest nesmrtelné!“

„Dejž bůh, aby to všechno bylo tak, jak říkáte!“ pravil Sancho, pomáhaje rytíři, aby vstal a nasedl znovu na Rocinanta, který se nedaleko klidně popásal. „A abyste přemohl všechny čaroděje, všechny obry a rytíře – abych se já k nevýslovné radosti své manželky a svých dětí brzy mohl stát oním vladařem, jak mně slibujete. Já vám zase slibuji, že budu vladařem dobrým, ať už ten ostrov bude velký či malý!“

Tak se tedy znovu zase rozjeli za nějakým novým dobrodružstvím.

JOHN, Jaromír. *Příběhy Dona Quijota: Podle díla Cervantesova vypravuje Jaromír John*. 4. vyd. Praha: Albatros, 1984.

výslovnost: don Quijano [don kicháno]
don Quijote [don kichot]
Mancha [manča]
Sancho Panza [sančo panza]
Dulcinea [dulsinea]
Rocinante [rosinante]

- 1) Kdy a kde žil don Quijote?
- 2) Jak velký měl majetek a kolik měl sloužících?
- 3) Jak vypadal? Kolik mu bylo let?
- 4) Co bylo jeho zálibou? Jaké vlastnosti obdivoval?
- 5) V jaké době žil? Vídal kolem sebe obdivované vlastnosti?
- 6) K čemu se rozhodl?
- 7) Jaké přípravy učinil?
- 8) Vysvětli slova oř, famfrnoch, nánosek, hledí, herka.
- 9) Co znamená rčení „Nechť mu pomáhají všichni svatí“?
- 10) Jaké byly jeho úmysly?
- 11) Jak jeho snaha vyznívala?
- 12) K čemu potřeboval lid v zastoupení Sanchy Panzy?
- 13) Které dobrodružství zažil jako první?
- 14) Toto dobrodružství přešlo do jazyka jako rčení (boj s větrnými mlýny) – vysvětli, co znamená.
- 15) Popiš, jak jedná člověk, o kterém dnes řekneme, že je donkichot (donkichotské chování).

Řešení:

- 1) Don Quijote žil ve Španělsku v 16. st.
- 2) Byl to zchudlý šlechtic, dva sloužící – hospodyni a čeledína
- 3) Byl statné postavy a hubený, s propadlými tvářemi; asi 50 let
- 4) Četl rytířské romány – obdivoval odvahu, udatnost a vznešenou povahu rytířů, spravedlnost, pomoc slabším, jejich ochranu
- 5) Žil v době, kdy už slovo rytíř neznamenal udatnost, ale jen označení šlechtice, v době, kdy bojovali žoldnéři za rytíře, kdy rytíři chodili v sametu a brnění oblékali jen při portrétování
- 6) Rozhodl se, že se vydá do světa a bude se chovat jako rytíř – ochraňovat slabé a všude pomáhat, bojovat proti zlu
- 7) Snesl staré kopí, vyrobil si papírovou helmu, přejmenoval koně...
- 8) kůň, pernatá ozdoba helmic, kryt na nos, kryt na oči, starý kůň
- 9) Nic jiného už mu nepomůže, zbývá jen ochrana svatých
- 10) Čestné, šlechetné
- 11) Komicky, místy i tragikomicky, satiricky
- 12) Aby slyšel obecné lidské mínění (kontakt s realitou) – aby ho chválil nebo haněl
- 13) Boj s větrnými mlýny
- 14) Marný boj
- 15) Snaží se dosáhnout nemožného, bojují proti nepravostem velmi často marně, věčně sní a často nevidí (nechtějí vidět) realitu – nechtějí se vzdát.